

V neuvěřitelně krátké době, v desetiletí 1938 – 1948 byly razantně zpětrhány oboustranné kulturní struktury existující na pomezí česko-židovsko-německém, včetně struktur literárního života, na které už nebylo možné navázat. Připomenout tyto vazby, provázanosti i skrytý řád věcí se pokusili oba autoři. Avšak „*život i dějiny běží po svém a lidské záměry dosahují cíle jen tehdy, shodují-li se s řádem věcí, který nikdy není očitivný, neboť působí vskrytu*“.

Radka Denemarková
denemarkova@seznam.cz

SLOVNÍK ČESKÝCH LITERÁRNÍCH ČASOPISŮ, PERIODICKÝCH LITERÁRNÍCH SBORNÍKŮ A ALMANACHŮ 1945 – 2000. Redigoval Blahoslav Dokoupil. Brno, Host – Votobia 2002. 335 s., 14 s. úvodu.

Dlouhá léta bude badatelům, učitelům, vysokoškolským studentům literárních oborů i ostatním zájemcům o dění v české literatuře druhé poloviny minulého století sloužit *Slovník literárních časopisů, periodických literárních sborníků almanachů 1945 – 2000*, jehož autory jsou pracovníci brněnské pobočky Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR Blahoslav Dokoupil, Petr Hruška, Tomáš Kubíček, Michal Příbáň, Richard Svoboda a Miroslav Zelinský. Několik hesel doplnili také externí spolupracovníci David Kroča, Petr Lyčka, Alena Příbáňová, Milena Šubrtová a Libor Vodička.

Oficiální normalizační slovníky a bibliografie byly parodií skutečného vědeckého

přístupu k literárnímu procesu, a tak první pocit, který v nás nový Slovník vzbudí, je radost z toho, že tato práce je dalším krokem na cestě k definitivnímu spojení totalitním režimem násilně rozděleného organického celku české literatury. Jsou tu hesla o domácích i exilových sbornících a časopisech a samozřejmě i o všech významnějších titulech samizdatových – vše s množstvím faktografických údajů a abecedně srovnáno od A – Almanachu autorů až po Živel.

Autoři zařadili do hesláře i propagační periodika větších nakladatelství (Kurýr Odeonu, Listy Klubu přátel poezie aj.) a nezapomněli ani na publikace Společnosti bratří Čapků, Milíř brněnské Společnosti Jiřího Mahena a „polosamizdatový“ občasník Jonáš, vydávaný Klubem spřízněných duší při divadle Semafor. Nechybí ani množství titulů z devadesátých let minulého století, kdy v polistopadové euforii časopisy vznikaly a zanikaly v celých hejnech. Své heslo mají i periodika, jejichž vydávání bylo zastaveno po jediném úvodním čísle.

V předmluvě Blahoslav Dokoupil podrobně zdůvodňuje, co se sestavovatelé rozhodli ponechat stranou, a předem tím ulamuje hroty kritice, jež by mohla namítat, že to či ono v hesláři chybí (Slovník nemohl obsáhnout mj. literárněvědné sborníky vysokoškolských kateder a vlastivědné a muzejní časopisy). Někde se však redakce správně rozhodla nerespektovat omezení, jež si sama uložila, protože nebylo dobře možné vynechat např. Naši řeč, Časopis pro moderní filologii, ani převážně politické, ale literární proces důsazně ovlivňující časopisy, jako byly do února 1948 Obzory a Dnešek nebo „óbrstalinistická“ Tvorba první poloviny padesátých let.

Slovník připomene i publikace, na něž už zapominají i pamětníci, např. revui Slovesná věda. V letech 1947 – 1952 chtěli starší badatelé pod vedením Alberta Pražáka tímto periodickým sborníkem, vydávaným zprvu v pražském nakladatelství V. Petra, vytvořit

lení československých Němců pod pseudonymem Danubius uvěřejnil Ján Mlynárik. Podíl ze strany henleinovců na rozbití Československa a útisku českého obyvatelstva připomenulo např. až v roce 2001 prohlášení Ackermann Gemeinde v Erlangen.

pro katedrovou literární vědu oázu, do níž by nedolehly dobové politické tlaky. Svůj zápas prohráli: už nedlouho po únoru museli tisknout i články o jedinečnosti socialistického realismu, ale i přes upřímnou snahu přizpůsobit se novým poměrům byl časopis neomaleně kritizován v týdeníku *Tvorba* a posléze zastaven.

Hesla mají promyšlenou strukturu a jsou jednotně zredigována i graficky upravena (jména redaktorů a autorů příspěvků tučně, citace a názvy článků kurzivou, podtrženou kurzivou jsou tištěny tituly, které mají na příslušném místě ve Slovníku samostatné heslo). V úvodu hesla bývají vedle podtitulu a vydavatele uvedena jména šéfredaktorů a výkonných redaktorů. Následuje celková charakteristika daného periodika a jeho role v dobovém literárním dění včetně zmínek o zásahy totalitní moci do vydávání (cenzurní zásahy, zákazy vycházení atd.). Značnou část textu hesel právem zaujímají jména těch, kdo do časopisu či sborníku přispívali (v závažných případech i s uvedením titulů článků).

Každé heslo má ještě faktografický do-datek, ve kterém jsou v oddělených odstavcích uvedeny důležité údaje o daném periodiku: počet a číslování ročníků, počet čísel v ročnících, podtitul a jeho změny, složení redakční rady, pokud ji časopis měl (v abecedním pořadí a s časovými údaji), formát a typ paginace (včetně údaje o počtu stran jednotlivých čísel a o tom, zda měl časopis souhrnný obsah): následuje charakteristika výtvarného doprovodu a údaj o počtu výtisků, byl-li k dispozici, a soupis literatury o daném časopise.

Důležitou částí knihy je jmený rejstřík, který umožňuje snadno zjistit, do kterých

časopisů a ve které době určitý autor psal a jak byl v té či oné době produktivní.

Mezer je jen málo – do Slovníku by nepochybně patřila Židovská ročenka a jistě i dvě čísla kulturní revue *Prostor*, která na podzim 1945 vydal v Pardubicích Jiří Šotola, Vlastimil Maršíček a J. V. Svoboda. I když se redakce rozhodla nevěnovat pozornost pedagogickým a didaktickým časopisům, neměl chybět časopis *Český jazyk a literatura* (na to již upozornily recenze denního tisku). Totéž platí o měsíčníku *Literatura ve škole* (1953 – 1958). Tyto časopisy rozhodně nebyly méně „literární“ než například *Dikobraz*, který své heslo má. Drobný věcný omyl je po mém soudu v hesle o Zelenkových „erárních“ Literárních novinách (1967 – 68), které většina spisovatelů i kritiků důsledně bojkotovala. V hesle se uvádí, že Olga Scheinpflugová v týdeníku otiskla své zážitky z USA. Ve skutečnosti, pamatují-li si dobe, převzali redaktoři příspěvek Olgy Scheinpflugové z redakce bývalých Literárních novin Svazu spisovatelů, kterou obsadili a kde byl připraven k otištění v některém z chystaných čísel.

V době Československa publikovaly všechny významnější časopisy včetně exilových (viz např. slovenské básně Michala Chudoby v hamburské revui *Sklizeň* a *Tatarkovy Navrávačky* ve *Svědectví*) i práce slovenských autorů většinou v originále. Dnes téměř zapomenutá revue *Mladé archy* vydala např. v roce 1948 monotematické číslo věnované slovenskému umění. Některé časopisy – např. *Nové knihy* – měly i slovenskou redakci. Proto budou brněnského Slovníku českých literárních časopisů jistě v hojně míře využívat i slovenští odborníci.

Jiří Rambousek